

Сайинов Руслан Чаримурадович,
аспірант кафедри оперативно-розшукової
діяльності Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Томма Роман Павлович,
доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗЛОЧИННІСТЬ В ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТ ОПЕРАТИВНО- РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Забезпечення безпеки особи, суспільства та держави від загроз злочинних посягань – найбільш пріоритетне завдання всіх інститутів державної влади в Україні. Так, у ст. 1 Основного закону Україна визначена як суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава, а у ст. 3 – людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а держава відповідає перед людиною за свою діяльність [1]. Важливість згоди на визнання суверенності й незалежності на рівні однієї з ключових установчих норм Українського суспільного договору важко переоцінити. Однак ще важче її дотримати, реалізувати, утримати, а надто в умовах гострих викликів воєнно-політичного, інформаційного, соціально-економічного характеру, грубого, агресивного, з порушенням норм міжнародного права, силового втручання іноземних держав у внутрішні справи України, відвертого посягання на її територіальну цілісність, недоторканість кордонів. І саме в цих умовах стає очевидною значущість потужностей вітчизняного оборонно-промислового комплексу.

Оборонно-промисловий комплекс України входить до складу сектору безпеки і оборони, головним завданням якого є забезпечення оперативних спроможностей сил та засобів сектору безпеки і оборони шляхом постачання нових і модернізації наявних зразків озброєння, військової та спеціальної техніки. Відповідно до закону України «Про національну безпеку України» (2018 р.) такий комплекс включає в себе сукупність органів державного управління, підприємств, установ і організацій промисловості та науки, що розробляють,

виробляють, модернізують і утилізують продукцію військового призначення, надають послуги в інтересах оборони для оснащення та матеріального забезпечення сил безпеки і сил оборони, а також здійснюють постачання товарів військового призначення та подвійного використання, надання послуг військового призначення під час виконання заходів військово-технічного співробітництва України з іншими державами [2].

Сучасний оборонно-промисловий комплекс України є тією галуззю економіки, яка не лише репрезентує чи не найбільш інноваційні компоненти системи господарства, а й формує науково-виробничий базис суверенізації державної влади у її спроможності забезпечити потреби Українського війська у техніці, озброєнні як факторів посилення обороноздатності країни [3].

Однак службові особи у такій сфері нерідко вдаються до злочинних порушень покладених на них обов'язків, пов'язаних тіншовими схемами з представниками органів державної влади, контролюючими органами, військово-комерційними структурами й організованими злочинними угрупованнями, спрямовуючи на конвертацію мільйонних прибутків із залученням законних й фіктивних суб'єктів господарської діяльності з послідуочим відтоком капіталу за межі країни. Злочинність в оборонно-промисловому комплексі підриває засадничі структури національної безпеки, підвищуючи масову віктимність народу України щодо злочинів агресії, воєнних та інших злочинів [3].

Це все призводить до посилення загрози національній та економічній безпеці держави, що особливо відчутно в умовах воєнного стану. Зокрема, згідно з офіційною статистикою, протягом п'ятирічного періоду (2018–2022 рр.) було зареєстровано 264 839 кримінальних правопорушень економічної спрямованості загалом, з яких 5285 – у сфері оборони, що складає близько 2 % від загального обсягу економічної злочинності, а направлено до суду з обвинувальним актом – лише 2522. Динаміка економічних кримінальних правопорушень у сфері оборони у 2022 р. засвідчила найнижчі показники ряду (за виключенням базисного 2018 р.). Темп приросту, розрахований ланцюговим способом у 2022 р. склав – -15,9%, що пов'язано з воєнним станом. Водночас найвищим цей показник був у 2020 р. – +32,6%. Загалом для динаміки відтворення економічних кримінальних правопорушень у сфері оборони характерні щорічні коливання позитивних і негативних значень темпів зростання і приросту відповідно із генеральною тенденцією до їх зростання [4; 5].

У той же час, кількість виявлених кримінальних правопорушень у сфері економіки знижувалася впродовж 2014–2022 рр. (за винятком 2018 року), зокрема динаміка задокументованих організованих груп і злочинних організацій відповідного спрямування зменшилася на 33,0 %, закінчених провадженням кримінальних правопорушень – на 27,0 %, що фактично засвідчує суттєве послаблення оперативно-розшукових позицій у протидії економічній злочинності. Негативною також є динаміка щодо викритих угруповань з корумпованими (-6,0 %), міжрегіональними (-53,0 %) і транскордонними (-48,0 %) зв'язками. Згідно з офіційними звітами Бюро економічної безпеки, показник розкриття тяжких та особливо тяжких злочинів у сфері господарської діяльності, учинених у кваліфікованих формах співучасті, коливається в межах від 30 до 50 % за щорічного зростання залишку кримінальних проваджень відповідної категорії, у яких не прийнято кінцевого процесуального рішення. Матеріали, зібрані в межах оперативно-розшукових справ, використано як докази лише в 31,4 % (проведених негласних слідчих (розшукових) дій – у 34,3 %) проваджень, що загалом вказує на недооцінку можливостей використання аналітичних, оперативно-технічних, агентурно-оперативних та інших інструментів збирання доказів.

Характерним для оборонно-промислового комплексу є кваліфіковане приховування слідів та ознак кримінально караних діянь (частка латентної злочинності у цій сфері складає 70–80 %) шляхом використання мережі різних господарюючих суб'єктів недержавного сектору, що займаються господарською діяльністю у військовій сфері, підроблення проектно-кошторисної, реєстраційної та дозвільної документації, ігнорування норм і правил безпеки, неправомірного доступу до інформації в автоматизованих телекомунікаційних мережах, застосування удосконалених технологій відмивання злочинних доходів, що значно ускладнює своєчасне виявлення й документування таких правопорушень.

Відтак, протидія злочинності в оборонно-промисловому комплексі України постає однією з ключових задач у комплексі забезпечення національної безпеки, підвищення обороноздатності країни, посилення захищеності громадян, а досягнутий за роки незалежності ступінь криміналізації цієї галузі не залишає сумнівів у необхідності розгортання широкомасштабного, системного кримінально-обструктивного й оперативно-розшукового впливу.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р.
URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про національну безпеку України: Закон від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>.
3. Кожушко С. О. Феномен злочинності в оборонно-промисловому комплексі України. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2020. № 1 (22). С. 224–233.
4. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.
5. Кримінальна ситуація в Україні: основні тенденції. 2021 рік : монографія / авт. кол.: М. Г. Вербенський, О. Г. Кулик, І. В. Наумова та ін.; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. М. Г. Вербенського. Вінниця : ТВОРИ, 2022. 340 с.

Сальніков Ігор Іванович,

начальник 3-го управління
(організаційно-контрольної роботи
та забезпечення діяльності) Департаменту
кримінального аналізу Національної
поліції України

ЗАПРОВАДЖЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЗАГРОЗ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ТЯЖКИХ ЗЛОЧИНІВ ЗА МЕТОДОЛОГІЄЮ SOСТА

З метою реалізації затвердженої у 2015 році Стратегії національної безпеки України та зобов'язань, узятих Урядом за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, держава повинна вжити заходів щодо імплементації циклу ЄС – ЕМРАСТ [1].

ЕМРАСТ (*European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats*) – це Європейська мультидисциплінарна платформа проти злочинних загроз, тобто комплексний підхід до внутрішньої безпеки, що включає сукупність заходів від контролю зовнішніх кордонів, поліцейської діяльності та митного контролю до управління інформацією, навчання й профілактики, це своєрідний механізм об'єднання правоохоронних принципів чи концепцій ЄС та України.